

INFO-45

Primljeno/Received: 2011-02-09

UDK: 659.3:004.383:37.018

Pregledni rad / Authors Review

SOCIO-EKONOMSKI ASPEKTI KORIŠTENJA MOBITELA MEĐU MLADIMA

*Renata Relja, Tina Božić**Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Hrvatska**Sažetak*

Adaptacija mobilnih telefona suvremeni je globalni fenomen. Danas je mobitel ravnopravni i glavni oblik elektroničke komunikacije posebno unutar populacije mladih. Autorice u radu prikazuju dio rezultata empirijskog istraživanja čiji je predmet analiza aspekata korištenja mobilnih telefona među mladima kao i utjecaja mobitela na svakodnevni društveni život, komunikaciju i interakciju. Ujedno se propituje korištenje mobitela u kontekstu nasilja putem novih tehnologija (*cyber bullying*), kao i dimenzije sigurnosti i zaštite. Istraživanje je izvršeno metodom ankete, pomoću konstruiranog upitnika na uzorku od 302 ispitanika/ca (studentata i srednjoškolaca) s područja grada Splita te okolnih mjesta. Terenska faza istraživanja provedena je tijekom svibnja i lipnja 2010. godine. Mladi su odabrani kao istraživačka populacija prvenstveno iz razloga što se radi o svojevrsnim „pionirima“ u korištenju informacijske i računalne tehnologije, pa tako ove tehnologije, posebice mobilni telefoni sve više se nazivaju upravo tehnologijom mladih.

„Jedan jeftini prijemnik, ništa veći od sata, omogućit će mu (tel. pretplatniku) da čuje na bilo kojem mjestu, na zemlji ili moru, govor, glazbu s nekog drugog mjesta, bez obzira koliko je ono udaljeno.“

Nikola Tesla, 1919/1/

1. UVOD

Niti jedan uređaj nije doživio tako široku i brzu primjenu i uporabu kao mobilni telefon – mobitel. Njegov stvarni sociološki utjecaj na društvo još je nedovoljno istražen. Stoga se unutar teorijsko-empirijskog raspravljanja o tehnologiji i društvu kao imperativ nalaže rasprava o mobitelima kao zasebne i jedinstvene tehnologije. Adaptacija mobilnih telefona kod mladih ljudi globalni je fenomen posljednjih nekoliko godina Campbell /2/. Danas je taj uređaj integralni dio svakodnevnog života posebice populacije mladih, te se promiseće u glavni oblik elektronske komunikacije. Stoga možemo reći kako je mobilni telefon načinio pomak od tehnološkog k društvenom alatu.

Bavljenje temom integracije mobitela u svakodnevne ljudske živote, a posebno živote mladih, donekle je marginalizirano unutar znanstvenog diskursa hrvatske sociologije, koja se više bazira na općenitom proučavanju utjecaja moderne tehnologije na društvo i obratno. Istovremeno, ovaj fenomen više privlači pozornost zapadnih autora koji su prepoznali činjenicu o nemogućnosti redukcije mobitela isključivo na materijalni objekt, puki proizvod globalne eko-

nomije, definirajući ga pri tom kao sredstvo komunikacije sa značajnim društvenim i kulturalnim značenjem. Za korisnike simbolička vrijednost ovog uređaja znatno je nadmašila njegovu utilitarnu vrijednost, funkcionirajući poput 'magične amajlije', što je dijelom rezultat marketinga. Mobitel je simbol sam po sebi, predmet žudnje i znak vremena /3/. Drugi radovi koji su predstavili novu sociološku disciplinu, sociologiju mobilne telefonije, bili su: Geser, H. (2003) *Towards a Sociological Theory of the Mobile Phone*; J. E. Katz i M. A. Aakhus (2002) *Perpetual contact: mobile communication, private talk, public performance*, gdje se iznose mogućnosti sociološkog objašnjenja i identifikacije ključnih pitanja unutar teorijsko metodoloških promišljanja naznačene teme. Obzirom na spomenute empirijske trendove, kao i na nedostatak istih, ovaj rad predstavlja napor prema istraživanju aspekta korištenja mobilne telefonije među mladima, te njegovog utjecaja na njihov svakodnevni društveni život, komunikaciju i interakciju, a što ujedno predstavlja i sam predmet istraživanja.

2. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

U istraživanju je korišten kvantitativni metodološki pristup s anketom kao osnovnom istraživačkom metodom. Oblikovani instrument – upitnik sadržavao je ukupno 36 pitanja

zatvorenog tipa i 7 pitanja otvorenog tipa. U radu se donosi dio istraživačkih rezultata koji se odnosi na sljedeće posebne istraživačke ciljeve: utjecaj mobitela na svakodnevni društveni život, komunikaciju i interakciju; motivi korištenja mobitela među mladima; uloga mobitela u sigurnosti i zaštiti mladih, te problem nasilja putem novih tehnologija (*cyber bullying*).

Terenska faza istraživanja provedena je tijekom svibnja i lipnja 2010. godine. Anketirano je ukupno 302 ispitanika/ca (studenta i srednjoškolaca) na području grada Splita, te okolnih mjesta. Uzorkom je obuhvaćena ciljana istraživačka populacija – mladi: srednjoškolci/ke i studenti/ce iz razloga što su oni „domoroci“ u području korištenja informacijske i računalne tehnologije i ujedno najbolji poznavaoци vitalnih tehnoloških društvenih otkrića. Informacijsko-komunikacijska tehnologija općenito, a mobilna telefonija posebice, postali su *tehnologijom mladih*. Mladi su najbrojnija skupina korisnika mobilne tehnologije i istinski začetnici njihove adaptacije i evolucije /4/. Oni su među prvima domesticirali mobilne aplikacije, primjerice tekstualne poruke (*short message service* ili SMS) kao oblik društvene komunikacije /5/. Sukladno tome, mobilna industrija očekuje kako će novi dizajn, aplikacije i mogućnosti pretraživanja interneta na mobitelu, kamera, radio, mp3 biti determinirani upravo preferencijama mladih ljudi /6/, /7/.

3. NOVA TEHNOLOGIJA I SUVREMENO DRUŠTVO

3.1. Povijest mobitela

Izum fiksnog telefona koncem 19. stoljeća promjenio je način ljudske interakcije i komunikacije što je uspoređivano s izumom mobitela u prvim godinama 21. stoljeća. Prvotno je mobitel izumljen za odrasle korisnike u poslovne svrhe, što je vrlo slično nastanku fiksne telefonije namijenjene poslovnom svijetu, a ne za potrebe društvene konverzacije /8/. Raos /9/ u kratkim crtama iznosi povijest razvoja mobilne telefonije te ističe kako su još u Prvom svjetskom ratu svi ratni brodovi posjedovali radiostanice, kao svojevrsne preteče mobilne telefonije. Pedesetih godina pojavljuju se prve pokretne radiostanice tzv. „walkie-talkie“ (hodati-govoriti). Godine 1983. u Chicagu se uspostavlja prva mreža ćelijskog telefona i nastaje mobitel, koji od tada bilježi nezapamćeno brz razvitak i napredak. Deve-

desete godine prošlog stoljeća obilježava pravi prodor mobilne telefonije unutar telekomunikacija te se procjenjuje kako je 90-tih u svijetu bilo 11 milijuna mobilnih telefona. Devet godina poslije, mobilnim telefonima koristilo se više od 400 milijuna ljudi /10/. Tijekom 1990-ih počeli su se proizvoditi jeftiniji modeli manjih dimenzija, a usluga se postupno poboljšavala sve do 1998. godine kada je ova tehnologija dosegla svoju točku preokreta i odjednom je svatko posjedovao mobilni telefon. Rast mobilne telefonije može se demonstrirati činjenicom da je 2002. godine broj korisnika mobilnih telefona širom svijeta, nadmašio broj korisnika fiksnih telefona /11/. Predviđalo se kako će krajem 2005. godine broj korisnika mobilnih telefona biti oko dvije milijarde. Prema *European Information Technology Observatory* (EITO) taj broj krajem 2008. godine bio je 3.9 milijardi, a koncem 2009. godine popeo se na čak 4.4 milijardi korisnika, da bi tijekom 2010. godine neprestano rastao. Mobitele koristi dvije trećine svjetske populacije, a najveći porast bilježi se u razvijenim zemljama Europe, SAD-a i Japana.

Sami mobilni telefoni nisu nova pojava, ali je tehnologija koja je od njih načinila globalnu pojavu, potpuno nova. Tzv. prva generacija mobilnih telefona, koja se koristila analognom tehnologijom, obavila je pionirski posao time što je ukazala na mogućnost spajanja komunikacije i mobilnosti. Digitalna tehnologija proizvela je drugu generaciju telefona, koji su bili brži, manje nezgrapni i praktičniji. Cijene su nastavile padati, a mogućnost prijama proširila se na neslućene udaljenosti. Paralelno je rasla i popularnost mobilnih telefona: nove mobilne telefonske veze danas znatno nadmašuju sposobnosti fiksnih telefona. Željno očekivana treća generacija mobilnih telefona uvodi nas u razdoblje „bežičnog ineterнета“. Uz pomoć bežičnog aplikacijskog protokola (WAP - *Wireless Application Protocol*) tekstualne informacije web-stranica filtriraju se i pojavljuju kao tekst na telefonskom zaslonu /12/. Korisnici mogu pristupiti internetu pomoću mobilnih telefona, kako bi obavljali bankovne transakcije, naručivali karte za priredbe i prijevoz, provjeravali posljedne vijesti i cijene dionica. Računala i modemi više neće biti potrebni za dolazak na mrežu, iako će vjerovatno ostati popularni prilikom dugotrajnijeg pretraživanja in-

terneta. No za brze transakcije mobilni telefoni opremljeni modemom bit će brži i praktičniji način pristupa internetu. Ne može se poreći iznimno postignuće mobilnih telefona u doba obilježenog stalnim kretanjem. Uz njegovu je pomoć moguće učinkovitije obavljati poslove; roditelji mogu biti stalno u vezi s djecom; vrijeme koje se trošilo dolaskom do fiksnog telefona sada je moguće iskoristiti za obavljanje osobnih i poslovnih razgovora. Mnogi ljudi cijene prilagodljivost koju im omogućuju mobilni telefoni. No, kako Giddens /13/ nadalje upozorava, mobilni telefoni također su simptomatični za neke od uznemirujućih aspekata suvremenog doba u kojem živimo.

3.2. Mobilni kao novi medij

Digitalna je tehnologija ključ golemih tehnoloških promjena u medijskoj slici 21. stoljeća. Posljednjih petnaest godina, širenje informacijske tehnologije značajno je utjecalo na kulturu i društvo. Računalna tehnologija i razvitak interneta posjeduje glavnu ulogu u ovoj tehnološkoj revoluciji, ali mobilni telefoni posjeduju čak i veći utjecaj na cjelokupni proces. Oni zajedno predstavljaju ono što nazivamo novim medijima tijekom posljednjeg desetljeća. Nove informacijske tehnologije ne samo što pružaju prikladna tehnološka sredstva sukladna potrebama globaliziranog informacijskog društva, ona također simboliziraju sve važne značajke koje povezuje s 21. stoljećem društva: decentralizacija, interaktivnost, multimodalnost, transnacionalnost i transkulturalnost /14/. Kao izum bilo koje nove tehnologije pisanja, novi mediji posjeduju ogroman učinak na komunikativne i diskurzivne prakse promičući stvaranje novih stilova komunikacije i žanrova /15/. Za moderno društvo često se kaže da je temeljeno na informacijama, masovno, mrežno strukturirano i globalno. Promjene u ljudskom okruženju mijenjaju način funkcioniranja i karakter društvenog života. Interakcija je prestala podrazumijevati isključivo veze s eksternim objektima. Brojna istraživanja upućuju na prisutnost novih elemenata (telepatskih medija) i struktura okoline (globalna ekonomija, karakterističan okvir društvenog iskustva) koji dolaze kao nova „društvena kvaliteta“. Komunikacija kao posljedicu svega navedenoga doživljava revolucionarne promjene. Sveopći pristup internetu, e-mail i mobilna tele-

fonija dovode do novih tehnika komuniciranja. Ova moderna komunikacijska rješenja, u kombinaciji s brzim ritmom života tako mogu poticati ljudski razvoj, ali i potkopati razvoj osobnog znanja, iskustva i životnog stila /16/.

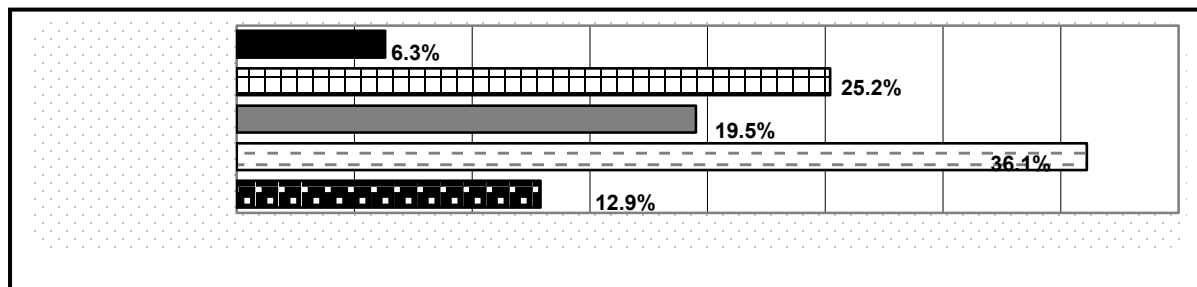
Prema teoretičarima medija koji polaze s funkcionalističkog stajališta, mediji zadovoljavaju različite ljudske potrebe kao što su komunikacija, kohezija, socijalna kontrola, te kulturalna kontinuiranost u društvu /17/. Na individualnoj razini mediji ispunjavaju potrebu za nadzorom, osobnim vodičem, odnosima s drugima, oblikovanje identiteta, te diverziju od drugih /18/. Istraživač medija Everett Rogers (1986) /19/ formulirao je teoriju difuzije o prihvaćanju inovacija u društvu. Prema njemu pet je atributa koje novi medij treba zadovoljiti kako bi bio društveno prihvaćen: relativna prednost, kompatibilnost, jednostavnost, pouzdanost, te mogućnost praćenja prihvaćanja u društvu. Denis McQuail /20/ na sličan način ukazuje na postojanje sljedeća četiri tipa zadovoljavanja potreba koje medij može pružiti: *zabava*- bijeg iz rutine (mobilni kao medij ima brojne funkcije koje korisniku omogućavaju zabavu i opuštanje, „ubijanje“ dosade - igrice, chatanje s prijateljima, fotografiranje, slušanje glazbe i sl.); *personalni odnosi* - nadomjestak pripadnosti zajednici kao i omogućavanje boljeg funkcioniranja u stvarnoj zajednici (mobilni korisnicima omogućava održavanje konstantnih kontakata s najbližima, obitelji, prijateljima, kolegama); *osobni identitet*- mediji pomažu istražiti i potvrditi vlastiti identitet. Korištenje medija također može jednako i ugroziti ili oslabiti nečiji identitet (primjerice ukoliko osoba nema mobilni, može osjetiti ostracizam iz grupe ljudi koji ga posjeduju); *nadzor*- osjećaj da ste uvijek u toku s događanjima i znate što se događa (posjedovanje mobitela i njegova stalna uključenost, simbolički je znak stalne dostupnosti i osjećaja veze s drugima koji trenutno nisu tu).

McLuhan /21/ ističe element potpune pažnje i sudjelovanja koje telefon za razliku od pisane i tiskane stranice podrazumijeva, ističući stvaranje frustracije uslijed zahtjeva za cjelokupnom pozornošću. Mnogi ljudi imaju snažnu potrebu za „črčkanjem“ za vrijeme telefoniranja što je povezano s posebnosti tog medija koji zahtjeva uključivanje svih osjetila i sposo-

bnosti, odbijajući funkcioniranje kao pukog pozadinskog sredstva poput radija /22/. Sukladno takvom doživljaju i shvaćanju telefona/mobitela istražili smo stupanj indiferentnosti

naših ispitanika prema zvonjavi mobitela, odnosno spremnosti prihvatanja poziva na uštrb obavljanje nekih drugih aktivnosti.

Grafikon 1. Prikaz skale slaganja s tvrdnjom: „Imam osjećaj kako se moram javiti na mobitel iako to prekida neki važni sastanak, obrok i sl.“

Ovdje dominiraju ispitanici/e koji se ne slažu s datom tvrdnjom (12.9% uopće se ne slaže; 36.1% se ne slaže). S druge strane 6.3% ispitanika prekida sve što su do tada radili kako bi se javili na mobitel, što uz 25.2% onih koji to također rade, čini značajan postotak.

4. NEKE ZNAČAJKE KORIŠTENJA MOBITELA MEĐU MLADIMA

4.1. Socio-ekonomski aspekt korištenja mobilne telefonije

Jedna od analiziranih varijabli odnosila se je na ekonomski aspekt mobilne telefonije. U tom kontekstu ispitali smo koliko ispitanici/e trenutno posjeduju mobitela, duljinu korištenja, mjesečnu potrošnju na mobilnu telefoniju, odnosno, udio mjesečnog prihoda na mobilnu telefoniju. Rezultati pokazuju kako 100% ispitanika/ca posjeduje mobitel, i u ovom slučaju čak više mobitela nego ispitanika/ca. Njih 74.5% posjeduje jedan mobilni telefon, njih 22.5% posjeduje dva mobitela, dok ih se 3% izjasnilo o posjedovanju čak tri ili više mobitela. Nadalje, u odnosu na vremensko razdoblje korištenja mobitela, dominiraju ispitanici/ce koji se koriste mobitelom od pet do deset godina (67.5%), slijede oni koji se koriste mobitelom dvije do pet godina (17.9%), nešto je manje onih koji ga koriste više od 10 godina (13.2%), a najmanje ispitanika koristi mobitel manje od 2 godine (1.3%). Mladi u prosjeku na mobilnu telefoniju mjesečno troše 159 kuna. U ovom slučaju raspon potrošnje kreće od najmanje vrijednosti koja je iznosila 20 kuna do najviše - 1000 kuna mjesečno. Rezultati

ukazuju kako je prosječna mjesečna potrošnja na mobilnu telefoniju iznosila 11.6% od prosječne mjesečne sume raspoloživog novca.

4.2. Motivi korištenja mobilne telefonije

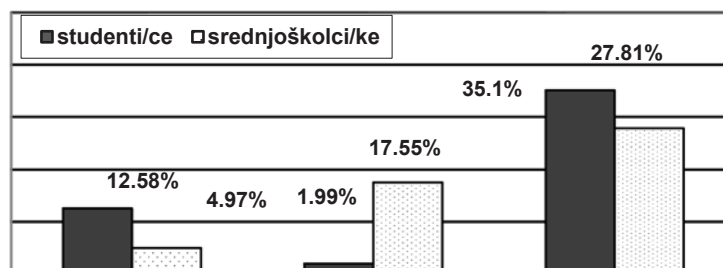
Mobilni telefoni postojali su desetljećima prije nego što su ih mladi prihvatili. Ling /23/ navodi kako su redukcija cijena, manje dimenzije, te uvođenje *pre-paid* (unaprijed plaćene) telefonske kartice 1990-te godine pridonijeli iznenađujuće brzom prihvatanju mobitela među mladom populacijom. Oni ne samo što posjeduju mobitele, već u njih simbolički i afektivno ulažu. Mobiteli posjeduju jedinstvene funkcije i karakteristike unutar kulturalnog korištenja koje se ne mogu izjednačiti s običnim fiksnim telefonom. Korištenje mobitela tako postaje artefakt popularne kulture, a njegova uloga unutar javne sfere postaje neobično važna /24/. Mobiteli očigledno zauzimaju vrlo važnu ulogu unutar života mladih i njihovih društvenih odnosa, pa je stoga potrebno postaviti pitanja: Zašto korisnici koriste mobitele? Koja je uloga mobitela u njihovim životima, te što on osim očigledne slobode u pogledu mobilnosti, još pruža? Campbell /25/ navodi kako su temeljni razlozi korištenja mobitela među mladima funkcionalnost i mikro-koordinacija njihova društvenog života. Adolescencija je vrijeme transcendiranja roditeljskih granica i stvaranja široke vršnjačke mreže. Kako je cijeli društveni svijet temeljen na tekućoj interpersonalnoj interakciji, fiksni telefon je bio esencijalni instrument koji je omogućio mladima

organizaciju njihova društvenog života. Ona se još više povećala korištenjem mobilnog telefona koji omogućava koordinaciju oslobođenu od fizičke blizine i prostorne nepokretnosti. Mogućnost mobilnog telefona prilikom izravnog kontaktiranja omogućava mladima još veću fleksibilnost i spontanost u njihovim životima. Mladi su u mogućnosti dogovoriti ili otkazati društvene aktivnosti i dužnosti vrlo brzo, što dovodi do mnogo „fluidnije kulture informacijske društvene interakcije“ /26/. Venhwei i Wei /27/ su ukazali na postojanje šest oblika zadovoljstava (gratifikacije) koje omogućavaju mobilni telefoni. To je prvenstveno *stjecanje informacija* o npr. prometu, događanjima, novostima. Vijesti kao što su *CNN to Go* omogućavaju biti u toku s događanjima putem mobilnog uređaja /28/. Putem mobilnog uređaja moguće je saznati trenutačno aktualne vijesti u Hrvatskoj i svijetu, putem različitih izvora kao što su *Mobile Jutarnji*, *PDA-Mobile*, *SMS vijesti Večernjeg lista*. Drugi oblik zadovoljstva predstavlja *socijalna korisnost* - chat, zabava, razonoda, potreba za komunikacijom, savladavanje dosade; različite mobilne funkcije omogućuju korištenje slobodnog vremena, korisnici igraju igrice, slušaju glazbu, dopisuju se s vršnjacima kako bi izbjegli dosadu ili iskoristili vrijeme čekajući ili putujući. Treći je *privrženost*, poboljšanje odnosa sa članovima obitelji, iskazivanje brige za druge i spoznaja da se drugi brinu o nama, održavanje kontakata i blizine. Četvrto podrazumijeva *izražavanje vlastitog identiteta*. Mobitel tako služi kao modni dodatak i način iskazivanje statusa - pomoću mobitela izgledamo moderno, u trendu, posebno odabrani tonovi zvuka, marke mobitela, različiti dodaci izražavaju naš stil, status i pripadnost specifičnim skupi-

nama. Peto uključuje *mobilnost*, odnosno, korištenjem telefona transformira se vremenska i prostorna dimenzija, udaljenost više ne predstavlja prepreku. Šesta gratifikacija je *dostupnost* koju mobitel omogućava s obzirom na lokaciju i vrijeme. Prve četiri gratifikacije tipično su socijalno ili unutarnje motivirane, a posljednje dvije koje se odnose na mobilnost i dostupnost predstavljaju nove i jedinstvene dimenzije mobilnih telefona ujedno najvažnije za same korisnike. Slične rezultate navodi i Ling /29/ koji je nakon više istraživanja i intervjua napravljenih s mladim korisnicima mobitela, sažeo sljedeće temeljne motive njegova korištenja: dostupnost, emancipacija (osamostaljenje), sigurnost, mikro-koordinacija i korištenje mobitela kao kristalizacijskog simbola. Mobitel se stoga dobro uklopio unutar kulture mladih, te služi ispunjavanju nekoliko njihovih temeljnih potreba. Kako navodi Ling /30/ dostupnost je zaista jedan od temeljnih motiva korištenja mobitela, pa je tako među mladima najkorištenija fraza „želim biti dostupan/a“ za koju se vezuje pojam emancipacije. Sigurnost i mikro-koordinacija također su se našli na listi motiva, i kao posljednji motiv, mobitel kao kristalizacijski simbol. Čak i oni mladi koji ne posjeduju mobitel, ocjenjuju ga pogodnim alatom za stvaranje slike o drugima kao i za osvježavanje vlastitog identiteta.

U tom smislu upitali smo ispitanike/ce o glavnoj i najčešćoj svrsi korištenja mobitela. Sukladno tome ovo smo i empirijski analizirali obzirom na to jesu li su ispitanici studenti/ce ili srednjoškolci/ke.

Grafikon 2. Svrha korištenja mobitela / školska sprema

Najčešća svrha zbog koje mladi koriste mobitel jest održavanje kontakata s obitelji i prijateljima, odnosno, motiv privrženosti /31/, ali i dostupnosti o kojem govori Ling. Tako je odgovorilo 35.1% studenata/ca i 27.8% srednjoškolaca. Sljedeća svrha koja se iskristalizirala je zabava, odnosno, mogućnosti kao što su chatanje s prijateljima, slušanje glazbe, fotografiranje, igranje igrice, sve ono što Venhwei i Wei /32/ nazivaju socijalnom korisnošću. Čak 17.55% srednjoškola- ca ovo navodi kao glavnu svrhu korištenja mobitela, dok je isti odgovor dalo tek 1.99% studenata/ca. Konačno, 4.97% srednjoškolaca koristi mobitel u školske ili poslovne svrhe, a taj broj je skoro trostruko veći kod studenata/ca (12.58%).

Drugi analizirani motivacijski element je razlog zbog kojeg mladi kupuju nove mobitele. Odnosno, zanimalo nas je na tragu potrošačkih trendova, kupuju li mladi nove mobitele kako bi bili u toku s vremenom i pratili trendove moderne tehnologije? Kupuju li, s druge strane, nove mobitele iz praktičnih razloga, primjerice u slučaju gubitka starog mobitela ili zato što im je on postao neupotrebljiv? Služi li mladima mobitel kao izraz vlastitog statusa i mogućnost prikazivanja društvenog statusa? Ili pak potaknuti reklamnim utjecajima i potrošačkim tokovima, mobitele kupuju kada njihovi mobilni operateri oglašavaju nove akcije prodaje? Koji razlozi dominiraju, pokazuje sljedeći tablični prikaz.

Tablica 1. Razlozi kupovine novog mobilnog uređaja

RAZLOG KUPOVINE NOVOG UREĐAJA	f	%
praćenje trendova moderne tehnologije	66	21.9
stari mobitel je postao neupotrebljiv, izgubio se	195	64.6
pokazivanje društvenog statusa	6	2.0
mobitel zamjenjuju kada je novi na akciji mobilnog operatera	35	11.6
UKUPNO	302	100

Najveći broj ispitanika, njih čak 64.6% kao glavni razlog kupovine novog mobitela navodi gubitak, kvar ili neupotrebljivost prijašnjeg uređaja. Dakle, najveći postotak mladih navodi praktične razloge prilikom nove kupovine i nisu im toliko važne najnaprednije funkcije iz razloga što ga uglavnom koriste za instrumentalne svrhe. Slijedi 21.9% ispitanika/ca kojima je glavni razlog kupovine novog mobilnog uređaja praćenje trendova moderne tehnologije. Autori upozoravaju kako je za održavanje sve bržeg ritma potrošnje, nužno što brže zastarijevanje stvari. Ispitanika/ca koji prate reklamne novosti i akcije koji im pruža njihov mobilni operater i koriste najbolju priliku i najpogodnije vrijeme kako bi nabavili novi mobilni uređaj je 11.6%. Najmanje je onih (2%) koji kao glavni razlog navode iskazivanje društvenog statusa. Njima mobitel služi za pokazivanje kupovne moći, dokazivanje i kako bi se „pravili važni“.

4.3. Značajke mobilne komunikacije

Uključenost i održavanje kontakata s grupom važno je za zadovoljavanje dvije vrste pot-

reba: one egzistencije (materijalne i egzistencijalne), te potrebe za društvom (socijalne potrebe kao što su afirmacija, postignuće, gregarni motivi i afilijativni motivi). Mobilni su uređaji danas nesumnjivo promijenili način održavanja odnosa i komunikacije. U tom kontekstu, zanimalo nas je koji komunikacijski oblik mladi najčešće odabiru (pozive i/ili SMS poruke), odnosno, kako organiziraju socijalne interakcije s najbližim društvenim grupama kao što su obitelj, prijatelji, mladić ili djevojka, poslovne ili školske kolege i poznanici. Sljedeći grafički prikazi i empirijski rezultati ukazuju na oblik komunikacije koju mladi izabiru prilikom komunikacije s različitim društvenim grupama. Ispitanici u najvećoj mjeri prilikom održavanja obiteljskih kontakata komuniciraju pozivima, a manji broj poseže za (9.3%) SMS porukama. Prilikom komunikacije s prijateljima, ispitanici podjednako odabiru oba oblika komunikacije, 55.3% koristi se SMS porukama i nešto manje (44.7%) pozivima. U komunikaciji s mladićem/djevojkom, 36.8% ispitanika/ca koristi se SMS porukama, a 56.3% pozivima. Prilikom komunikacije sa školskim ili poslov-

nim kolegama, mladi češće (58.6%) izabiru SMS poruke a 40.4% izabire pozive. Komunicirajući s poznanicima poseže se za SMS porukama (74.5%), dok ih tek 22.2% izabiru pozive. Rezultati ukazuju na postojanje izvjesne diferencijacije u pogledu odabira komunikacijskog oblika prilikom interakcije mladih s različitim grupama. Ispitanici/ce najčešće izabiru pozive prilikom komuniciranja s obitelji, mladićem ili djevojkom, dok je tekstualna komunikacija primarni oblik komunikacije sa školskim ili poslovnim kolegama i poznanicima. Prijatelji se podjednako nazivaju i šalju im se SMS poruke. Tekstualne poruke omogućile su mladima specifičan oblik interakcije koju adaptiraju i oblikuju prema svojim potrebama. Iako se i odrasli koriste ovim oblikom komunikacije, kod tinejdžera je to znatno učestalije pa ona tako postaje primarni oblik komunikacije, posebno iz razloga svoje ekonomičnosti, mogućnosti kreativnog izražavanja, korištenja nestandardnog jezika i 'tajnog' komuniciranja primjerice za vrijeme školskog sata ili noću /33/. Pisanje tekstualnih poruka značajno je za oblikovanje supkulture mladih. S obitelji mladi najčešće komuniciraju putem poziva, a također je i priroda te komunikacije drugačija od one koja se održava među prijateljima. Komunikacija s obitelji uvijek je praktične prirode, roditelji nazivaju djecu kako bi imali izvjesnu kontrolu te da bi im ona pružala kontinuirane informacije gdje su i s kime, dakle, informacije koje uključuju planiranje, dogovaranje, te uopće, održavanje sigurnosti /34/. Roditelji preferiraju razgovor putem mobitela s djecom, jer čuvši njihov glas, osjećaju se sigurnijima. Iako mladi preferiraju tekstualne poruke, smatraju kako njihovi roditelji nisu kompetentni za to, stoga ih češće nazivaju nego što im šalju poruke. Campbell /35/ ističe kako roditelji provjeravaju gdje se njihova djeca nalaze, te se pozivima teži ostvarivanje kontinuiranog dijaloga, sličnog konverzaciji licem u lice. Također je iz empirijskih rezultata vidljivo kako ispitanici/e kao najčešći komunikacijski oblik u komunikaciji s poznanicima izabiru SMS poru-

ke. Sindik i Reicher /36/ smatraju kako tekstualna komunikacija putem SMS poruka omogućuje komunikaciju izvan uobičajene razgovorne sfere. SMS (kao i *e-mail*) smatra se manje nametljivim i dobrim početnim sredstvom komunikacije. Primatelji poruke mogu, ali i ne moraju odgovoriti ukoliko im to ne odgovara. Stoga je tražiti, kao odbiti, jednostavnije i „bezbolnije“ putem SMS poruka.

5. SIGURNOST I ZAŠTITA KAO DIMENZIJE KORIŠTENJA MOBITELA

Ling /37/ ističe kako je jedna od najpopularnijih ideja prilikom korištenja mobitela ona o pružanju privida sigurnosti i zaštite. To je ujedno jedan od glavnih razloga koji uopće navode na kupovinu i posjedovanje mobitela. Sigurnost i zaštita postale su dijelom društvene slike o mobilnim telefonima a koju koristimo prilikom razumijevanja i shvaćanja integracije i domestikacije mobitela u naše svakodnevne živote /38/. Upravo je dimenzija sigurnosti i zaštite jedan od glavnih razloga zbog kojih roditelji žele da njihova djeca imaju mobitel, a to je ujedno i razlog koji djeca koriste prilikom privole roditelja na kupovinu ovih uređaja. Pitanje sigurnosti je zanimljivo i iz razloga njegove dvostruke prirode. Korištenje mobitela omogućava mladima proširivanje vlastite slobode, no ono istovremeno proširuje i roditeljsku kontrolu i autoritet. Istovremeno, Nasar i dr. /39/ navode paradoksalnu prirodu osjećaja sigurnosti i zaštite koju pruža mobitel. Kažu kako za pojedinca mobitel može imati korisne ali i štetne učinke po pitanju sigurnosti i zaštite. Korisnik mobitela može pozvati pomoć ili pak prijaviti neki nesretan slučaj, no neke će to upravo potaknuti na rizičnije ponašanje i svjesno izlaganje potencijalno opasnoj situaciji. Mobitel također smanjuje svijesnost okoline, ometa korisnikovu pozornost, usporava reakcije, te time povećava mogućnost nesreća, posebice kada je riječ o nesrećama u prometu /40/.

Tablica 2. Sigurnosti i zaštita proizišle nošenjem mobitela

TVRDNJE O SIGURNOSTI	SLAŽE SE		NE SLAŽE SE		NE ZNA	
	f	%	f	%	f	%
mobitel ulijeva sigurnost gdje god se nalazili	210	69.5	52	17.2	40	13.2
važno je znati da me se može locirati u slučaju	208	68.9	47	15.6	47	15.6

potrebe						
koristio/la sam mobitel u hitnom slučaju i bio mi je od pomoći	215	71.2	20	6.6	67	22.2
mobitel mi pruža osjećaj slobode i neovisnosti	103	34.1	115	38.1	84	27.8

Dobiveni empirijski rezultati ukazuju kako većina naših ispitanika/ca potvrđuje sigurnosnu dimenziju koju pruža mobitel. Većina ispitanika/ca 69.5% slaže se s tvrdnjom kako im mobitel ulijeva sigurnost gdje god se nalazili, za razliku od 17.2% koji se s time se ne slaže. Ispitanicima je važna spoznaja kako ih se može locirati ukoliko im to zatreba (68.9%), za razliku od 15.6% koji o tome izražavaju negativan stav. Ovo pitanje potiče određena etička pitanja o temeljnim ljudskim pravima, pa tako Gordon /41/ ističe kako je teoretski moguće ući u trag i locirati svakoga tko nosi uključen mobitel. Navodeći kako to može biti velika prednost i pomoć prilikom primjerice, spašavanja nečijeg života, ipak se sve više raspravlja o etičkoj strani ovog pitanja, i sve je više onih koji su zabrinuti zbog tzv. „Big Brother“ aspekta mobilne telefonije. Miliša /42/ se na tragu toga pita zar nas sofisticirana tehnologija najnovijih modela mobitela, gdje su mikrofoni i kamera stalno pri ruci korisnika, ne upozorava na to kako čovjek tzv. „suvremenog svijeta“ treba izgubiti iluziju o privatnosti? Naši ispitanici/e više su orijentirani na sigurnosnu dimenziju mobitela, nego na pitanje vlastite privatnosti. Tako je 71.2% mladih potvrdilo korištenje i pomoć mobitela u hitnom slučaju, a svega 6.6% o ovome se je negativno izrazilo. Ukazujemo na postojanje statistički značajne razlike ($p < 0.05$) u odnosu na školsku spremu ispitanika i slaganja s tvrdnjom o slobodi i neovisnosti ostvarene posjedovanjem mobitela. Dakle na pitanje o tome pruža li mladima mobitel osjećaj slobode i neovisnosti, najvećem broju (38.1%, 42 srednjoškolca i 73 studenta) on ne pruža taj osjećaj. S danom tvrdnjom složilo se 34.1% (54 srednjoškolca i 49 studenata) ispitanika/ca, dok njih 27.8% (56 srednjoškolca i 28 studenata) ne znaju odgovor na ovo pitanje. Ovo pokazuje kako srednjoškolci više od studenata/ica doživljavaju mobitel kao sredstvo koje im omogućava slobodu i neovisnost. Navedeni rezultati ne iznenađuju obzirom da su studenti odrasle punoljetne osobe koje već posjeduju izvjesnu slobodu i neovi-

snost, dok su srednjoškolci još pod pritiskom roditelja i profesora.

5.1. Nasilje putem mobilnih telefona

Engleski termin *cyberbulling*, hrvatski nasilje putem novih tehnologija, označava novu opasnost za mlade, posebice djecu. Ona podrazumijeva svaku komunikacijsku aktivnost *cyber* tehnologijom (sms, mms, foto ili video clips, telefon, mobitel, e-mail, chat, skype, web, blog) koja se može smatrati štetnom za pojedinca. Ovdje spadaju svi oblici poruka zbog kojih se pojedinac osjeća ugroženo – to može biti tekstualna, videoporuka, fotografija, poziv - odnosno bilo koja višestruko poslana poruka kojoj je cilj uvrijediti, zaprijetiti, nanijeti bilo kakav oblik štete vlasniku mobilnog telefona. Nova tehnologija briše društvene kočnice i dopušta pojedincu govoriti i činiti stvari koje možda ne bi napraviti u interakciji licem u lice, pružajući lažan osjećaj sigurnosti i moći. Mnogi stručnjaci, posebice u području psihologije, pedagogije i sociologije upozoravaju na novu pošast koju donosi razvoj novih tehnologija. Campbell /43/ upozorava kako je nasilje izvršeno putem mobilnog telefona često gore od onoga koje se dogodilo licem u lice. Naime, kad nasilnik uznemirava verbalno, žrtva često neće zapamtiti svaku upućenu riječ, dok se slanjem poruke žrtva izlaže nasilju svakim ponovnim čitanjem SMS-a. Također nasilje preko mobitela može se dogoditi u bilo koje vrijeme, noću ili danju, i teško ga je izbjeći. Butler i dr. /44/ ističu kako se žrtva nasilja putem novih tehnologija tipično osjeća vrlo nemoćnom u odbijanju ili borbi protiv nasilnika. Još veća nemoć stvara se mogućnošću da žrtva bude napadnuta 24 sata dnevno, sedam dana u tjednu i to u svom vlastitom domu, koje je inače slovi kao mjesto sigurnosti i zaštite. Bolji mobiteli snimaju zvuk, fotografije, što zlostavljači, ali i vršnjaci, vrlo vješto koriste za uspostavu kontakta, ucjene, prijetnje, maltretiranja. To je relativno novi oblik *bullyinga* koji je omogućen slanjem opscenih, uvredljivih, prijetećih, zastrašujućih,

ucjenjujućih poruka i govora mržnje /45/. Iako je malo toga poznato o zdravstvenim posljedicama nasilja putem novih tehnologija, Butler i dr. /46/ ukazuju na povećani stupanj depresije, anksioznosti, socijalne izoliranosti i nemoći kod žrtava. S druge strane, nasilnici se osjećaju moćno zbog svoje anonimnosti, smatraju kako nikada neće biti razotkriveni i kažnjeni za kršenje socijalnih normi i ograničenja. Iako je nasilje putem tehnologija tretirano kao psihičko nasilje, mnogi stručnjaci objašnjavaju kako je verbalno i psihičko nasilje dugoročno mnogo štetnije, od onog fizičkog. Jedan vid nasilja putem mobitela jest i ostracizam koji označava ignoriranje ili isključivanje pojedinaca ili grupa, a koji se sada odnosi na isključivanje pojedinaca koji ne posjeduju mobilni telefon, pa su time isključeni iz svih događanja i interakcija koje se zbivaju unutar njihove vršnjačke grupe, zbog čega se često osjećaju usamljeno, isključeno i ignorirano. No i oni koji posjeduju mobitel mogu osjetiti ostracizam onda kada ne primaju dovoljno poziva ili poruka, zbog čega se osjećaju nevidljivim. Obzirom da su mobilni telefoni pokazatelji socijalnog statusa, oni su često uzrok segregacije. Djeca koja posjeduju jeftiniji mobitel (a pogotovo ona bez njih), u redovima vršnjaka mogu se smatrati manje vrijednima. Krmek i dr. /47/ s druge strane upozoravaju na jednu od najvećih opasnosti kojoj su mladi izloženi putem interneta i mobilnih telefona, a to je pedofilija. Djeca s mobitelom mamac su za pedofile koji su se postupno preorijentali s fiksnih internetskih veza na mobilne. U Japanu, gdje je tehnologija najrazvijenija i najdostupnija, zabilježen je porast od 260% seksualnog zlostavljanja djece i prijenosa dječje pornografije putem mobilnih telefona. Uz to unutar 90% istraženih slučajeva seksualnog zlostavljanja prvi kontakt uspostavljen je upravo putem mobitela. Klinička iskustva u Hrvatskoj pokazuju slična iskustva. Također su mnoga istraživanja pokazala kako postoje određene karakteristike koje neku djecu i mlade čine rizičnijim za ovakav oblik nasilja, primjerice dob (srednjoškolska dob i djeca viših razreda osnovne škole, jer se mlađa djeca drugačije koriste tehnologijom i češće su pod nadzorom roditelja), zatim narušena obiteljska dinamika, nedostatak emocionalne topline od strane roditelja, poteškoće u socijalizaciji kao i nedostatak kontrole i nadzo-

ra. U kontekstu nasilja putem novih tehnologija, upitali smo ispitanike/ce o njihovim osobnim iskustvima. Ispitali smo ih jesu li se ikad našli u situaciji primanja prijetećih poruka, poziva, fotografija, video ili sličnog sadržaja na svoj mobilni uređaj, te jesu li sami slali takve sadržaje. Veliki dio mladih ipak nije nikada zaprimio prijeteće sadržaje (65. 2%), no ne treba apstrahirati skupinu koju čini 18.9% ispitanika koji su imali to loše iskustvo. Također, velika većina naših ispitanika nije nikada slala prijeteće sadržaje putem mobitela (81.5%), no obzirom na delikatnost teme nije zanemariv ni postotak od 8.6% koji su to ipak napravili. Sukladno navedenim rezultatima potrebno je istaknuti nepostojanje statistički značajne razlike između ispitanika u odnosu na spol prilikom primanja i slanja prijetećih sadržaja. Čak su neka istraživanja pokazala kako je takvo nasilničko ponašanje u mlađoj dobi, češće praksa djevojčica nego dječaka. Iako je, kako navodi Stanić /48/ jedino pravo rješenje u borbi protiv nasilja da dijete ili tinejdžer, odmah po zaprimanju ružne, uznemirujuće poruke ili nekog drugog sadržaja, obavijesti roditelje, nastavnike ili policiju, većina mladih takve sadržaje nikome ne prijavljuje, smatrajući kako se nemaju kome obratiti za pomoć i da ih nitko ne shvaća ozbiljno. Tako je na pitanje „Jeste li prijavili primanje prijetećih sadržaja na mobitel“ 1.3% odgovorilo potvrdno a 38.4% nije prijavilo takve sadržaje. Prijaviti namjerava 1.7% ispitanika/ca, dok 9.6% odgovara kako bi prijavili, ali ne znaju kome se obratiti. Kao povjerljive osobe kojima bi se povjerali, mladi se odlučuju za roditelje (7.6%) i poznanike (7.6%), mladiću ili djevojci obratilo bi se 3.3% ispitanika/ca, dok bi policiji slučaj prijavilo njih svega 1.3%. Ovakvi podaci i razmišljanja ispitanika ukazuju na alarmantnost situacije, te je potrebno više edukacije i diskusije o ozbiljnosti i poštosti ove nove vrste nasilja.

6. ZAKLJUČAK

Kako bi objasnio suodnos tehnologije i društva Castells /49/ u svom izlaganju o revoluciji informacijske tehnologije prisutne unutar cjelokupnog područja ljudske aktivnosti, kaže: „Naravno da tehnologija ne određuje društvo, niti društvo zacrtava put tehnoloških promjena, budući da se mnogobrojni faktori, uključu-

jući individualnu inventivnost i poduzetništvo, miješaju u proces znanstvenog istraživanja, tehnološke inovacije i društvene promjene, pa konačni rezultat ovisi o složenom obrascu interakcije. No, dilema tehnološkog determinizma, vjerojatno je lažan problem, jer tehnologija jest društvo, a društvo se ne može shvatiti ni prikazati bez svojih tehnoloških alata. Krajina i Perišin /50/ referirajući se na Garnhama objašnjavaju kako je nova digitalna tehnologija izazvala goleme promjene u komunikaciji i društvu u vrlo kratkom vremenu, ali počesto i neproduktivne rasprave. Političkim, kulturnim, ekonomskim i medijskim diskursima posljednjih godina dominira izraz „informacijsko društvo“ (*information society*), koji kao središnju polugu života i razvoja društva ističe umreženost, razmjenu i rast kreativnih industrija, poput medija, pa se iz toga razvijaju inačice „društvo znanja“, „digitalno društvo“, „e-društvo“, odnosno „kreativno društvo“, ponikle iz Bellova (1973) „postindustrijskoga društva“, odnosno „postfordističkoga“ društva, koje se temelji ne više na robi, nego na uslugama. Istraživanje koje smo proveli unutar populacije mladih potvrdilo je veliki značaj i utjecaj mobitela kao primjera uporabe nove tehnologije na svakodnevni život, u smislu izravnog utjecaja na promjene temeljnih komunikacijskih obrazaca i svakodnevnih aktivnosti unutar kojih su mladi primarno uključeni. Ovo istraživanje potvrdilo je kako mladi posjeduju mobitel, pa čak i više od jednog uređaja. U usporedbi s ostalim medijima komunikacije, mobitel je primarno sredstvo komunikacije među mladima. U kontekstu socio-ekonomskih aspekata koji se odnose na korištenje mobilne telefonije, zabilježili smo kako su mladi relativno skromni prilikom trošenja na mobilnu telefoniju na koju otpada 11% od mjesečno raspoloživog novca. Također uočljiva je zamjena mobitela iz prvenstveno praktičnih potreba, iako su motivirani i praćenjem tehnološkog napretka kao i trendova potrošačkog društva. Održavanje kontakata s obitelji i prijateljima temeljna je svrha njegova korištenja, a kao glavna prednost sagledava se dimenzija raspoloživosti i dostupnosti, što je vidljivo u činjenici kako mladi ne izlaze bez mobitela, a

u slučaju da se to i dogodi, osjećaju njegov nedostatak. Današnji oblici komunikacije doživljaju burne i revolucionarne promjene, te je korištenje mobitela u svakodnevnoj komunikaciji obilježilo stvaranje nove kulture komuniciranja. Mladi su posebice dobro domesticirali tekstualne (sms) poruke kao novi oblik komunikacije. On kod većine ispitanika predstavlja primarni oblik komunikacije, prvenstveno jer se radi o relativno jeftinom načinu komunikacije, kao i mogućnosti jedinstvenog kreativnog izražavanja i korištenja nestandardnog jezika. Kada je riječ o sms porukama, unutar stručnih i znanstvenih krugova, vode se rasprave o njihovim dobrim i lošim stranama, a koje uključuju utjecaj na pisani i govorni diskurs kao i kulturu uopće. Predmetom analize našli su se različiti oblici složenih supkulturnih kodova kao i kombinacije skraćenica, akronima i emotikona. Mobiteli nisu samo puki funkcionalni alati već posjeduju iznimnu simboličku i afektivnu ulogu unutar refleksije i oblikovanja identiteta. Kada je riječ o sigurnosnoj dimenziji mobitela, ispitanici navode osjećaj zaštićenosti koji producira nošenje mobitela kao temeljni razlog široke prihvaćenosti. Mladima nošenje ovog uređaja ulijeva sigurnost, kao i osjećaj da ih se, ukoliko to zatreba, može s lakoćom locirati. Veći dio mladih u te je svrhe i koristilo mobitel. U tom kontekstu istražen je novi oblik nasilja produciran upravo novom tehnologijom, no srećom naše je istraživanje ustanovilo relativno malen broj mladih koji je iskusio ovaj oblik nasilja. Nadalje, iako je postotak malen on ipak ukazuje kako se mladi mogu naći i u poziciji potencijalnih zlostavljača putem *cyber bullinga*. Posebice zabrinjava podatak o većem broju mladih koji nikome nisu prijavili ovu vrstu nasilja i ne znaju kome bi se obratili za pomoć, jer su mišljenja kako ih nitko ionako ne doživljava ozbiljno. Sve ovo ukazuje na činjenicu o nužnosti veće i sustavnije edukacije o spomenutoj problematici kao i promicanja veće društvene osjetljivosti koja u konačnici treba rezultirati oštrijom zakonskom regulativom i modelima sankcije ove danas sve učestalije vrste devijantnog ponašanja.

Bilješke

- /1/ Raos, N. (2003) Opasnost od mobitela (što je istina, a što su priče). Zagreb. Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada.
- /2/ Campbell, M. A. (2005) The impact of the mobile phone on young people's social life. U: Social Change in the 21st Century Conference, 28 October 2005, QUT Carseldine, Brisbane.
- /3/ McGuin, J. (2005) Towards a sociology of the mobile phone, *Human Technology: An interdisciplinary Journal on Humans in ICT Environments*. 1(1):45-57.
- /4/ Thulin, E., Vilhelmson, B. (2007) Mobile everywhere – Youth, the mobile phone, and changes in everyday practice. *Young: Nordic Journal of Youth Research*. 15(3): 235-253.
- /5/ Ibidem
- /6/ Gordon, J. (2002) The Mobile Phone – An Artefact of Popular Culture and a Tool of the Public Sphere. *Convergence*.8(3):15- 26.
- /7/ Laniado, N., Pietra, G. (2005) Naše dijete, videoigre, Internet i televizija (Što učiniti ako ga hipnotiziraju?), Rijeka, Studio TiM.
- /8/ Campbell, M. A. (2005) The impact of the mobile phone on young people's social life. U: Social Change in the 21st Century Conference, 28 October 2005, QUT Carseldine, Brisbane.
- /9/ Raos, N. (2003) Opasnost od mobitela (što je istina, a što su priče). Zagreb. Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada.
- /10/ Giddens A. (2007) Sociologija. Nakladni zavod Globus, Zagreb.
- /11/ Campbell, M. A. (2005) The impact of the mobile phone on young people's social life. U: Social Change in the 21st Century Conference, 28 October 2005, QUT Carseldine, Brisbane.
- /12/ Giddens A. (2007) Sociologija. Nakladni zavod Globus, Zagreb.
- /13/ Ibidem
- /14/ Gruber, H. (2008) Analyzing communication in new media. str. 54 -75. U: Wodak, R i Kryznanowski M. *Qualitative Diskursive Analysis in the Social Sciences*. New York: Palgrave Macmillian.
- /15/ Ibidem
- /16/ Muchacka, B. (2007) Interpersonal communication in the days of the information revolution. *Informatologia*. 40(3):234-326.
- /17/ Wei, R. (2008) Motivations for using the mobile phone for mass communications and entertainment, *Telematics and Informatics*. 25:36-46
- /18/ Ibidem
- /19/ http://www.fakultet.fpzg.hr/studiji/novinarstvo/stari_program/tekstovi/novi_mediji_v1.pdf
- /20/ Haralambos, M., Holborn, M. (2002) Sociologija: Teme i perspektive. Zagreb, Golden marketing.
- /21/ McLuhan, M. (2008) Razumjevanje medija: Mediji kao čovjekovi produžeci. Zagreb, Golden-marketing – Tehnička knjiga.
- /22/ Ibidem
- /23/ Campbell, M. A. (2005) The impact of the mobile phone on young people's social life. U: Social Change in the 21st Century Conference, 28 October 2005, QUT Carseldine, Brisbane.
- /24/ Gordon, J. (2002) The Mobile Phone – An Artefact of Popular Culture and a Tool of the Public Sphere. *Convergence*.8(3):15- 26.
- /25/ Campbell, M. A. (2005) The impact of the mobile phone on young people's social life. U: Social Change in the 21st Century Conference, 28 October 2005, QUT Carseldine, Brisbane.
- /26/ Ibidem
- /27/ Wei, R., Venhwei, L. (2003) Staying Connected while on the Move: Cell Phone Use and Social Connectedness. *New Media & Society*. 6(5):53–72.
- /28/ Wei, R. (2008) Motivations for using the mobile phone for mass communications and entertainment, *Telematics and Informatics*. 25:36-46
- /29/ Ling, R. (2000) „We will be reached“: The use of mobile telephony among Norwegian youth. *Information technology and people*.13 (2):102-120.
- /30/ Ibidem
- /31/ Wei, R., Venhwei, L. (2003) Staying Connected while on the Move: Cell Phone Use and Social Connectedness. *New Media & Society*. 6(5):53–72.
- /32/ Ibidem
- /33/ Ling, R., Yttri, B. (2005) "Control, emancipation and status: The mobile telephone in the teen's parental and peer group control relationships." U: Kraut, R. (urednik) *Information technology at home*. Oxford: Oxford.
- /34/ Ibidem
- /35/ Campbell, M. A. (2005) The impact of the mobile phone on young people's social life. U: Social Change in the 21st Century Conference, 28 October 2005, QUT Carseldine, Brisbane.
- /36/ Sindik, J., Reicher, K. (2008) Internet kao sredstvo za ostvarivanje „intimnije“ komunikacije. *Metodički ogledi*. 14(2):83-100.
- /37/ Ling, R.S. (2004) *The mobile connection: the cell phone's impact on society*. Elsevier, San Francisco.
- /38/ Ibidem
- /39/ Nasar, J., Hecht, P., Wener, R. (2007) „Call if You Have Trouble“: Mobile Phones and safety among College Students. *International Journal of Urban and Regional Research*. 31(4):863- 873.
- /40/ Ibidem

- /41/ Gordon, J. (2002) The Mobile Phone – An Artefact of Popular Culture and a Tool of the Public Sphere. *Convergence*.8(3):15- 26.
- /42/ Miliša, Z. (2006) Manipuliranje potrebama mladih. Zagreb, Marko M. usluge.
- /43/ Campbell, M. A. (2005) The impact of the mobile phone on young people's social life. U: *Social Change in the 21st Century Conference*, 28 October 2005, QUT Carseldine, Brisbane.
- /44/ Butler, Desmond A., Kift, S. M., Campbell, M. A. (2010) Cyber bullying in schools and the law: is there an effective means of addressing the power imbalance? *eLaw Journal*, 16(1):84-114.
- /45/ Stanić, I. (2007) Mobitel i mladi - uporaba i zlouporaba - bežično nasilje. *NZL*, br. 17(18):563-565.
- /46/ Butler, Desmond A., Kift, S. M., Campbell, M. A. (2010) Cyber bullying in schools and the law: is there an effective means of addressing the power imbalance? *eLaw Journal*, 16(1):84-114.
- /47/ Krmeć, M., Škrlec, N., Buljan Flander, G. (2007) Nasilje preko modernih oblika komunikacije – interneta i mobitela, 9. CARNet-ova korisnička konferencija, Rijeka.
- /48/ Stanić, I. (2007) Mobitel i mladi - uporaba i zlouporaba - bežično nasilje. *NZL*, br. 17(18):563-565.
- /49/ Castells, M. (2000) Informacijsko doba: ekonomija, društvo i kultura: Uspon umreženog društva. *Golden Marketing*, Zagreb.
- /50/ Krajina, Z., Perišin, T. (2009) Digitalne vijesti: mediji, tehnologija i društvo. *Društvena istraživanja*. Zagreb, 6(104):935-956.
- bile phone. Online Publications. Zuerich, June 2006 (http://socio.ch/mobile/t_geser3.pdf, 01.07.2010)
2. Katz, J. E., Sugiyama, S. (2005) Mobile Phones as Fashion Statements: The Co-creation of Mobile Communication's Public Meaning (str. 63-81), U: Ling, R. i Pedersen, P.E. (ur.) *Mobile Communications: Re-negotiation of the Social Sphere*. London, Springer.
 3. Ling, R. (1997) „One can talk about common manners!": the use of mobile telephones in inappropriate situations. U: *Themes in mobile telephony Final Report of the COST 248 Home and Work group*. Haddon, L. (ur.)
 4. Ling, R. (2001) "It is 'in.' It doesn't matter if you need it or not, just that you have it.": Fashion and the domestication of the mobile telephone among teens in Norway. *Koferencija: Il corpo umano tra tecnologie, comunicazione e moda*". January 2001, Triennale di Milano, Milano.
 5. Ling, R. (2005) The socio-linguistics of SMS: An analysis of SMS use by a random sample of Norwegians.(335-349) U: *Mobile communications: Renegotiation of the social sphere*, eds: R. Ling and P. Pedersen. London: Springer.
 6. Ling, R., Yttri, B. (2002) Hyper-coordination via mobile phones in Norway. U: Katz, J. and Aakhus, M. (eds.) *Perpetual contact: Mobile communication, private talk, public performance*. Cambridge University Press, Cambridge.
 7. Novalić, F. (2003) *Rasipanje budućnosti: kritika mita napretka i cinizma rasipanja*. Zagreb, Alinea

Literatura

SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF MOBILE PHONE USE AMONG YOUTH

Renata Relja, Tina Božić

Faculty of Social Sciences and Humanities, University of Split, Split, Croatia

Abstract

Adaptation of mobile phones is a contemporary global phenomenon. Today, the mobile phones are equitable, and there are main forms of electronic communication especially within the youth. The authors of the paper present the results of empirical research whose subject was the analysis of aspects of mobile phones used among young people as well as their impact in daily social life, communication and interaction. It also examines the use of cell phones in domestic violence through new technologies (Cyber Bulling), as well as the dimensions of security and protection. The survey was conducted by questionnaire, using the structured questionnaire on a sample of 302 respondents (students and high school students) from the city of Split and surrounding areas. The field phase of the research was conducted during May and June 2010. Young people were selected as the research population, primarily because it is a kind of "pioneers" in using information and computer technology, so this technology, especially mobile phones are increasingly being called just technology of the youth.